

Передплата

на «РУСЛАНА» виносити:

в Австрії:

на цілий рік . . . 10 зр. (20 кор.)
на пів року . . . 5 зр. (10 кор.)
на чверть року . . . 2-50 зр. (5 кор.)
на місяць . . . 85 кр. (1 к. 70 с.)

За границею:

на цілий рік . . . 16 рублів
на пів року . . . 8 рублів
або 36 франків
або 18 франків
Поодинокє число по 8 кр. ав.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові щодня крім неділь і руских свят о год. 6-й пополудни.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 9. ул. Коперника (Ліндого ч. 9.) Експедиція місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Реклямації неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 10 кр. від стрічки, а в «Надісланім» 20 кр. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 15 кр. від стрічки.

Олександр Яковлевич Кониський

упокоїв ся в середу в ранці 12. н. ст. грудня 1900 в Києві. Ся вельми сумна вість наспіла до нас вже після виходу нашого дневника, тимто сьогодні ділимо ся сею несподіваною вісттю з нашими земляками. Хоч покійник від довшого часу недугував, однак ніхто з ближших приятелів і знайомих не думав про се, що неволима смерть так знечевя перетне пасмо єго житя. Ще 20. н. ст. падолиста мали ми останнє письмо від него, в яким розпитуючи ся про наші народні справи, звіщав, що хоч єго здоровлє не добре, не хоче їхати в Ялту, доки не скінчить роботи коло II. тому «Віку» і IV-го тому своїх творів, а тоді єже може на Різдво і поїде. Опісля ще 4-го н. ст. грудня вислав для «Руслана» спору повість п. з. «Молодий вік Максима Одинця, Хроніка з давноминувшого», написав О. Я. Кониський». Та не довело ся єму вибрати ся на зиму в Ялту, звідкиля звичайно вертав весною, покріпивши своє хирне здоровлє, а вибрав ся несподівано у далеку дорогу, на вічний сопокій, проживши 64 роки.

Імя Олександра Кониського так тісно звязане з національним і літературно-науковим розвитком не лише України, але й Галичини та Буковини, що нема хиба на всій Україні-Руси одной щирої людини, якій не відома була-б єго діяльність і єго великі заслуги. А та діяльність була така всесторонна, така жива і невсипуча, що в сій хвилі, коли ми пригноблені сим важким ударом по втраті одного з найвірнійших синів, одного з найгорячіших патріотів України-Руси, рука не зведеть ся до того, щоби писати ширші спомини про покійника, тимто і мусимо оставити се до иньшого, пригідного часу.

Провожаючи думкою з далекої, покійником так горячо улюбленої Галичини, єго тлінні останки на вічний супокій і кидаючи грудку рідної землиці на єго могилу, кличемо із зболілого серця: Земля Тобі пером, наш Батьку і Друже Єдиний, Вічна Тобі память!

Та кінчемо словами народної похоронної пісні:

»На шож глянемо —
Спомять Тебе будемо!
Ми-ж до Твого слідочку
Припадать будемо
І споминати Тебе будемо!»

Десятилітє „нової ери“.

X.

Програмова заява Романчука з 25. падолиста 1890 р. і все инше, що з нею вязало ся, викликало небувале доси одушевленє по всій Галичині, а оно відбило ся такжє голосним гомоном на Буковині і на Україні. Русини-народовці відотхнули свободнійше, неначеб їх виведено з тяжкої неволі, якою всю їх роботу гнобили компроміси з москвофілами. Здавало ся, що тепер почне ся жива робота на народних основах і сторонництво народовців стане справді, як Fremdenblatt висловив ся, політичною партією на Руси і мати ме повід в національно-політичнім розвитку галицьких Русинів. Так ждало ся, та не так склало ся.

Показало ся вже небавом, що Романчук не зрозумів великої досяглости і засадничого значіння своєї програмовой заяви, що умів вправді збирати чолобитні з всіх усюдів України-Руси, але не вмів взяти ся до переведеня органічної роботи в таборі народовців з долини, щоби злучити всіх вірних синів Руси під народний прапор до праці, а лише вижидав концесий від правительства, не тямлячи слів, висказаних о Січівським в 1890. р., що вирозумілости багато а також витревалости потреба, забувши власні слова, що дорогою поступенного розвою мусять Русини доходити до національного і культурного двигнення. Хоч Романчук робив вже в 1883. р. «угоду» з Потоцьким вкупі з д-ром Антоневичом, котрому паралельки рускі в Перемішлі і вибір одного члена-Русина до виділу кр. представляли ся jako «видні результати», не міг остояти ся на вибраній 1890. р. дорозі, коли не всі домаганя нараз були переведені правительством.

Вже підчас соймової сесії в 1892. р. заявив Романчук, що єго заява в 1890. р. була «доказом крайної уступчивости і уміркованя Русинів», що він тим способом зробив «ще одну пробу» — і тим способом відняв своїй заяві засадниче, принципіальне, програмове значінє. Се зовсім схоже з тим, що написав др. Антоневич, навівши слова Романчука: «Мене бь послѣдней хвилѣ втягнули, я только далъ ся склонити, бо вѣрю въ концесіи, а если въ слѣдующей сесіи не будетъ видныхъ концесіи для Руси, я сложу посольскій мандатъ и больше политикою занимати ся не буду». Романчук не здавав собі справи, що т. зв. концесії на полі шкільнім або иньші подібні, не переводять ся в одной хвилі, а що з бюджетових причин на се треба певного часу. Не зважив такжє того, що вже ті «концесії», які появили ся в першім і початку другого року по заяві («Дністер», три школи взірцеві, рускі паралельки в Коломиї, руска катедра історії в університеті і т. и.), були без міри видійшими придбаннями, як видні результати наведені д-ром Антоневичом після угоди з 1883. р. Отже віднявши своїй заяві з 1890. р. опісля в соймовій розправі в 1892. заса-

днице, програмове значінє, станувши на тіснім, хвилевім становищі «концесий», показав Романчук, що не є мужем стану, що консеквентно, після добре обдуманого пляну, понятого з ширшого становища, зумів би повести Русинів на політичнім полі. Небавом після соймової промови в 1892. р. появили ся в «Дѣл-і» статі єго неперечно пера «По соймі», в яких станув в суперечности з давнійшим своїм принципіальним становищем і висловив погляд, що багато справ практичних (!) мають народовці з москвофілами спільні (!) та доказував можливість «солідарности всіх послів руских в соймі» а навіть солідарности народовців з москвофілами в краю, хоч признавав знов, що та солідарність народовців з москвофілами не виходила ані на користь народовців ані на користь народу!

Наляканий безнастанними напастями москвофільского дневникарства, боячись втратити популярність, яка все була єдиним єго бажанєм, Романчук пішов за радою свого давного принципала з редакції «Слова» Б. А. Дідицкого і пустив ся знов на компроміси з москвофілами.

(Далі буде).

Д О П И С Ь.

З Камінецкого.

Про подєиги о. Ізидора Зельского в камінецькім повіті.

Читаючи летучий листок, котрий о. Зельський розкинув по селах і місточках в повітах Броди, Камінка против Вп. п. Барвіньского, мимоволі насуваєсь питанє, чим же заслужив ся новий національно-демократичний посол о. Зельський? Ага! в стовпцях «Дѣла», «Свободи» і «Русского Слова» читаємо, що розбудив повіт камінецкий. Є се неправда! Бо над сим працювали иньші. Ту не можна промовчати доброї волі Є. Експ. гр. Станислава Бадєвого, котрий при кожій майже школі заснував бібліотеку для дітей — пренумеруючи многі книжочки «Видавництва людового», Товариства педагогічного, а для многих шкіл часопись «Дзвінок» і «Учителя», як такжє і многі книжочки товариства Просьвіти. Праця їх була однако тиха, раціональна та освідомлююча темні маси народа. Но «Русское Слово» не так то розбуджеє розуміє, воно хоче, щоб розбуджеє се обявилось криком та очерневєм людей щирих, що стратили здоровлє працюючи для народу. Чи ж се така велика річ? — Ми знаємо дуже добре, що наш хлоп любить слухати, як сварять ся, або когось чернять, та й сам є похопний до сварки і до перекручованя на свій лад дечого правдивого. Вдачу сю пізнав виділ «Селяньскої Ради в Камінці», а щоби більшу масу людей заманити сензациями, ганив все політику Вп. п. Барвіньского, напастовав та огидив єго особу. Перед в тій легкій праці вів все о. Петрушевич з Холова. Він будучи справцем нещасливих правиборів в р. 1897., бо збунтував цілий Холоїв, опираючи кандидатуру п. Олійника, старав ся вину з себе хочби вчасти па когось зігнати. Понеже вчипити ся чужого п. Гневоша якось не випадало, — бо він на се не був би зважав — та що се не було-б викликало такого вражіння серед запамороченої рускої публики, — він цілу вину і їдь злости виляв на

перших зборах «Селянської Ради» на Вп. п. Барвіньського. — Звичайно на свого. — А що се було йому за мало — спонукав виділ тої славетної Ради до вислання отвертого письма Вп. послови, котре було зрадаговане деякими отцями в кузни г. письмоводителя Г. Мулькевича. Дивне диво, коли прийшло кинути болотом на п. Барвіньського, то не уважали многі отцове, що се буде пониженем їх гідности і чести. А ми прецінь знаємо, якими аристократами сугь оо. Красицький, Лозинський, Дяковський, Цегельський, Данилович та інші. — Що се письмо не було гідне чести чоловіка, о тім нема що говорити — як також певно не здивовало оно ш. читачів — бо з кузни г. Мулькевича не вийшла від часу его політикованя еше жадна порядна робота, що може посвідчити о. Бардин з Ланів, др. Ступницький та міщане камінецькі.

Першим отже подвигом о. Зельського було підписане сего письма, котрого не повинен би підписати, не сьвященник, але навіть і простий член церкви католицької. З яким чолом сьміє еше о. Зельський хвалити ся, що буде за п. Барвіньського молити ся. — Не за п. Барвіньського, але за вас отче треба би молити ся, щоб вам дав лучший розум, та зробив вас більше статочним, щоб не виставляли себе на посьміховиско та виповняли належито свої обовязки. За п. Барвіньським будуть молити ся ті, котрим він добре зробив та будуть промовляти его добрі діла. Поки-що, моліть ся за себе, а если не маєте дару чинити другим добре, то учиняте за досить, если будете виповняти честно свої обовязки. Загляньте частійше до школи — щоб діти колись могли ліпше любити ближних своїх, як ви. В неділі і сьвята не їдьте до Милятинського до костела, та за марних пару зрл. не служіть латинському парохови і не причиняйте ся до латинщения руского народу. Через се, що лишаєте своїх парохиян без богослуженя, кривдите і деморалізуйте їх, та встидаєте своїх братів во Христі, котрі вас за се нераз на соборчиках ганяли!

Було би се що до вашої побожности, якою ви хвалите ся, та своїми комедиянтскими рухами на проповідях оказуєте, а тепер о подвигах на поли народнім. Не можете заперечити, що коли прибулисте в Камінецьчину, то не було ані одної читальні «Общества Качковского» а і членів не багато, крім кількох Дернівців. Від коли ви однак зачали хорувати на великого політика, та дали ся надуті кільком з твердого закала основателям «Селянської Ради», ви страшили і свою волю, бо зачали служити Красицькому і Лозинському. Ви сказали собі: тудаж стежка в горох! — і почали брататись з кацалами, та щоби доказати, що годні кожної хвилі змінити своє переконанє, зачали закладати читальні «Общества Качковского», роблячи початок від парохії «о. Красицького». То цікаве! О. Красицький є вже в Дернові 30 літ, а може і більше парохом, а не зробив сего — аж о. Дорко, чи як зовуть «Цудовний» підняв ся сего діла. І

справді заслужив собі о. Зельський на сей титул, не яко помічник милятинського пароха, але най би і тим, що многі читальні «Просьвіти» п. пр. в Ріпневі, Спасі, котрі позакладали щирі народолюбці, як о. Дольницький, попереминював на читальні «Общества Качковского». Справді ви залзли тою стежкою в горох, але у раду державну не перелізете, бо завадто запутали ся в кацанске гороховинє. Сею роботою так гордив ся, а проагованєм ідей «Дідичкого» так заняв ся о. Зельський, що не уважав на письма голови «Товариства Просьвіти» п. Романчука, щоби оамятав ся. Нині в повіті камінецькім є вже кільканадцять читальнь «Общества Качковского», противно коли читальнь «Просьвіти» з кождим роком зменьшає ся. Є се зі сторони о. Зельського подпиг не аби який — тому-то в недовгім часі штаб рублевичів «о. Цудовного» буде певно канонізовати. Поки-що затвердив о. Зельського «Народний Комітет» поруч з «Рускою Радою» кандидатом на посла з повітів Броди-Камінка. Так, — се хіба є можливе між Русинами, де верховодять люди, котрі страшили своій незалежним розум!

В. Б.

З країни нужди і здирства.

З Косівського.

З діда-прадіда переходив мужицький ґрунт на діти в родині Михайлюків в громаді Ясенів горішний, а що той ґрунт сподобавсь був дідичеви Ясенова (Штрасерови), бо межував з его ґрунтом, то в р. 1861. judge sadueo відобрав той ґрунт від Ілака Михайлюка і уживав той ґрунт аж до продажі Ясенова P. C. Götz & Cie т. зв. товариству пруському.

В 1887. р. при побуті пок. престолонаслідника Рудольфа в Коломиї мала Марія, вдова по Ілакови Михайлюк в. Настюк, подати прошенє в тій справі і то успішно, бо, як каже, признано єї право убогих, а безплатним оборонцем назначено пок. адвоката Павла Ільницького. Справа волілась, як показують чч. 20278, 11441, 12512, 14761, 16302 ex 889, 13863, 13864 ex 890, 2832, 14068, 15220 і 16133 ex 891. Ту справа троха припочиває аж до 17/3 1893, коли то до ч. 4066 визначає суд візію місцеву, на котрій сьвідки мали в користь покривджених зізнати. До тої візії місцевої запрошуєсь адвокат Ільницький і каже собі 100 зр. зложити — і та же брачка Марія Михайлюк в. Настюк дійсно зложила ті гроші. Ту відступив адвокат іменем Марії Михайлюк від спору условно — і суд приняв се до відомости під 28/4 1894 ч. 5360.

По відступленю зажадав адвокат від тої жебрачки 50 зр. на виточене нового процесу, бо, як мав сказати, «я на місці переконавсь, що ту розходять ся о 34 морґа», але що сторона не посідає може і одного морґа, то адвокат «на місці не хотів переконавшись», «тож я мушу жадати такої (50 зр.) винагороди». Справа мала опертись о палату адвокатську і аж по-

тім виїс адвокат Ільницький 27/8 1895 ч. 14160 позов іменем Марії Михайлюк в. Настюк о признанє малолітних: Насті (урод. 2/2 1859), Параски († 22/1 1875), Гната († 1/11 1891), Проця (ур. 24/7 1871) і Катерини († 30/2 1875) за властителів спорного ґрунту. З поданих днів уродин або смерти видко, що поданє було гейби на сьміх внесене. Справа протяглась аж до ви року з 9/2 1899, а в межичасі помер адвокат Ільницький і визначено до тої справи адвоката Красицького. Справа мусіла бути програною і суд окружний відкинув позов на підставі, що Марія Михайлюк позиває іменем малолітних, а ту в день внесеного позову одні були повнолітні, а другі повимирали ще перед внесенєм позову, тож позов безтолковий. З причини нерозважно внесеного позову сторона покривджена має ще зложити коштів спору 96 кор. 44 с!

Проць Михайлюк ходив до суду в Жабю, щоби протоколярно новий позов внести, «та там», як каже гуцул, «зідредили мене з нічим, — кажуть іти до аблоката. Не потребував мені сендзя казати іти до аблоката, я сам ходив, та що з того, аблокат хоче 35 зр., а я бідний зарібник, відки возму таку суму відразу. Чи право для тих, котрі мають звідки аблокатам платити, а для бідних вже без грошей права нема?» — закінчив гуцул. Хочу вірити, що гуцул не мав після вимогів закона спорядженого сьвідцтва, на підставі котрого міг би хіснуватись правом убогих, або що не пішов в день означений для т. зв. авдиенций. Припустім одну або другу обставину, або хоть і обі разом, *то гуцула належало поучити*, бо деж він ту пораду получить? Чи може у соперника, котрий его з батьківщини зігнав?! Чи може у якого Абрамка, котрий его працю вихіснує?! Гуцул пішов тудаж, куда его справило письмо ц. к. суду окружного в Коломиї з 14/5 1898 III 26/89 III кажучи: «skarżę, uzyskawszy przedtem świadectwo ubóstwa protokolarnie w c. k. Sądzi» powiatowym w Żabiu wniesić mogę». Дуже бим радив в подібних случаях деяким начальникам судів повітових піти слідом п. Растваецького, начальника суду повітового в Кутах, котрий з всякою готовостию приходив в поміч порадою — не учивши ся ні давної, ні нової процедури судової — гуцулам, бо за таку роботу щирій гуцул благословить, а не проклинає.

«Бідному все вітер в очі». Не досить того, що дідич відобрав «пупцевий» ґрунт, — не досить того, що адвокат гейби з розмислу вносить позов (27/8 895) на те, щоби его проґрати, — не досить, що після слів гуцула ц. к. суд повітовий в Жабю не хоче гуцула допустити до хіснованя з внесеня позову протоколярного, — але ще окружна дирекция скарбова в Коломиї з 20/3 1900 ч. 2948 казала бідному гуцулови в додатку заплатити на підставі якогось §. 68, 5. зак. з 9/2 1850 jako zadzonum do ponoszenia kosztów sporu 12 kor. 50 h.!!

Василь Сильвестер Пачовский.

З пісень болю.

Пускаю вас, пісні, пускаю на волю,
Летіть мої орли, як піре по полю,
Несіть ся, гуляйте, стеліть ся;
Розсіптесь росою по дикім загоні,
Розсіпте ся звїздами по небосклоні,
Чей чорная ніч озорить ся!

Ой горе, навіщо в тюрмі ви родились,
Орлята прокляті мої!
До неба не вам, бо кайдани впялились,
Приковані ви до землі.

Летіть в кайданах над темні загони,
Не бійтесь ні куль, ні негод!
Дзвоніть до бою за волю, як дзвони,
Чей вчує в тюрмі вас народ.

Я може недовго засну у могилі,
Засну, ой на віки засну, —
Та вас вже приспати ніхто не є в силі,
Не маєте права до сну!

А як уверже вас хто голосом Юди
У море на дно забудь, —
Нурець ще найдеть ся, що перли добуде,
Бо ваше безсмертне житя!

Пускаю вас пісні, на волю пускаю,
Летіть мої орли по рідному краю,
Бо я у чужину жену,
Жену у погоню, чей шастє догоню!
Не має для мене, вороний мій коню,
Ні вшину, ні стриму, ні сну!

* * *

Ненавиджу житя такого.
Скрізь хмари мракою лягли,
Слезить і мрить — а круки крачуть
На чорній з'ораній землі —
Ніт любою, ні що важкою,
Погасли очи та не плачуть.

Ненавиджу житя такого!
Волю роспуки чорну ніч,
Як виє вихор, хмари рвуть ся,
Або вітри і хмари пріч —
Жаркого раз чоґось, жаркого,
Най сльози роскоші поллють ся!

Я хочу спраґнений напою
Раз вихилити весь пугар,
Бо скрізь отруя немінуча,
Чи там полин, чи там нектар. —
Як жить, то грудю жить цілою,
Бо що жите у мраці? — Скуча!

* * *

Поїхало вже сонівько червоне
Із пиру дня і за горою тоне.
Та ще його проміне красне
Цілуєсь з хмарами чергою
І лине в слід і гасне,
Гасне за горою.

Вітри утомлені лягли спочинуть
І сплять. В просторі очи гинуть:
Обрїй темнїє — ухо слуха:
Дністер шумить і серце стука,
Дністер шумить і зглуха
Рече розлука.

І ліс і луг і гори — всьо заснуло,
У чорний ковирець ся овигнуло
І спить. Лиш я не сплю — горюю;
Дявлю ся — темну ніч я бачу;
А слухаю — ніщо не чую,
Лиш те: я плачу!

* * *

